

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin. — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnništvo je v hiši števil. 173. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Lavoslav Novak. — Rokopisi naj se ne pošiljajo prepozno.

Izhaja vsak petek
: ob petih zvečer :

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrt strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje peti-vrsto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. Upravnistvu naj se blagovolijo pošiljati naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

„In mir ljudem na zemlji!“

Čemu so imele razne države pripravljenih toliko milijonov krogelj, bomb in granat preden se je pričela sedanja vojna? Čemu je bilo treba cele vlake dinamita? Kaj naj se doseže s tem strahovitim pretresom Evrope?

Dani se. Iz megle se prikazujejo vrhunci novih gora. Bližamo se trenutku, ko bomo zrl pred seboj preustrojeno Evropo, nad katero bo zavladal nezmagljivi duh, ki „se boji samo Boga, drugače pa nikogar“.

In potem pride zaželjni mir. Pride li res?

V nemškem državnem zboru, kjer gre skozi ona os, okoli katere se danes vrti zemlja, je bilo govorjenje o miru. Kancler Bethman Hollweg je izvajal:

Vsled zmage v Srbiji je sedaj Donava prosta. Odprta pot na vzhod je mejnik v zgodovini te vojne. Nade v bodočnost so lepe. Kralj Ferdinand je ustvaril trden most med obema cesarstvoma, Balkanom in Vzhodom. Po sklenjenem miru bo ta most služil delu kulture (Liebknecht: In nemški banki!) Nemški narod je nepremagljiv. Dosegli smo sijajne uspehe. Nasprotniki pravijo, da je cilj vojne: prostost malih narodov in uničenje pruskega militarizma. Nemčijo hočejo razbiti. Toda živi in surovin imamo dosti, tudi moštva dovolj. Če pridejo sovražniki s predlogi, ki odgovarjajo časti in varnosti Nemčije, smo vedno pripravljeni za razgovor. Nikjer pa ne bodo nič več smeli naši sovražniki imeti vrat, skozi katera bi nas znova ogrožali. Zavarovati se moramo proti Franciji, ki je dala denar, da so se izpolnile trdnjave in železnice na Poljskem, in da bi Belgija bila za podlago pohoda proti nam. Na obe strani moramo zagotoviti naš gospodarski razvoj. — Spahn, poslanec centra, je dodal, da bo vojaške, gospodarske, finančne in politične

interese Nemčije treba čuvati z vsemi sredstvi, tudi z zato potrebnim povečanjem ozemlja.

V ogrskem državnem zboru je rekel grof Alb. Apponyi, da je beseda o miru sedaj potrebna. Dodal pa je: Sovražniki morajo popustiti svoje načrte. Popolnoma se mora izločiti ruski vpliv na Balkanu, ostati tudi ne sme Poljska podvržena orientalskemu vplivu. Strategično in politično se mora zavarovati naše ozemlje.

Ko je poslanec Liebknecht vprašal v nemškem državnem zboru, če je vlada pripravljena opustiti raznovrstne aneksijske načrte in takoj pričeti mirovna pogajanja, ni dobil nobenega odgovora.

Iz Londona, Rima, Pariza in Petrograda je pa proti Berlinu šel odmev: Na tej podlagi ne bo miru!

Katoličani pričakujemo, ker nam svet ne more dati miru, da nam bo novorojeni Kralj prinesel blagodejni dušni mir.

Srbsko bojišče.

Hudi boji so bili zadnji čas med Köveszovo armado in Črnogorci na Pesterski višini. Ta višina leži 1000 metrov nad morjem in ji manjka vode, zato je vojevanje težavno. Levo krilo Črnogorcev na tej višini je bilo potolčeno, tudi desno omajano.

V Ipeku je Kövesz dobil veliko vojnega materiala. Potem je šel proti Andrijevi v staro črnogorsko ozemlje. Iz Andrijevice drži dobra cesta na Podgorico in Cetinje, zato so tam trdi boji. Iz Plevlja gredo avstrijske čete proti jugovzhodu, tudi tu so velike težave. Naši imajo saboj nekaj težke artiljerije, da bi ž njo napadli glavne postojanke sovražnika. Ta se pa rad razkropi po skalovju. Dobro je, da ima Avstrija izvrstno izvežbane vojake tudi za gorovje. Izkusili so naši v Karpatih, kakšna je vojna v takih krajih po zimi. Ondotni Albanci, ki poznajo kraje, gredo našim četam izvrstno na roko.

Dne 8. in 9. decembra je armada generala Kövesza pripeljala okoli 1200 vjetnikov.

Tiste prevozne ladje, ki jih je naše brodogradne dne 5. decembra pokončalo pri sv. Ivanu, so bile deloma črnogorske, deloma italijanske.

Vkljub težavnemu in skoro neprehodnemu ozemlju in slabemu vremenu je dne 11. decembra

napredoval naš pohod na Črno Goro. Zahodno od Suhodola so naše čete pridobile na prostoru in so vzele Donje Korito, ko so bile prekoračile 1400 m visoke gore. Pri izviru reke Ibarja so naši prodrli do Rožaja in so ga vzeli. Zahodno od Peči so vzeli Staro Rugovo. V teh bojih so vjeli do 6000 Črnogorcev in Srbov in pri Rožaju zaplenili 40 topov. Tako poročajo avstrijski vojni poročevalci.

Avstrijski letalci so metali bombe na Cetinje in Skader, kjer je srbski glavni stan. Črnogorci poročajo, da je padlo na Skader sedem bomb, ki pa niso napravile škode. Na mesto Bar je padlo 16 bomb, dve sta prileteli v vrt kraljeviča Danila, jedna se je razpočila v skladišču tobačne reziže in je naredila škodo, dve v Dulčinj vrženi bombi sta pa ubili več tovarne živine.

Razdelile so si armade v Srbiji delo tako, da Avstrijci preganjajo Črnogorce in ostanke Srbov ter jim na jugu pomagajo Bolgari. Proti Francozom in Angležem so pa Bolgarom v Makedoniji prišli pomagat z dvema divizijama Nemci pod vodstvom generala Gallwitzja, ki je zasedel Djevdjeli.

Dne 12. decembra so naše čete zasledovale Črnogorce. Pri Koritih so naši dobili 800 vjetnikov in pri Peči 12 srbskih topov, ki so bili

PODLISTEK.

Zadnja luteranka.

Prizor iz leta 1615. — Spisal P. Bohinjec. (Dalje.)

„Tega tudi sv. cerkev ne uči. Vsak ima prosto voljo za vstop v samostan. Če pa vstopi, mora seveda obljubo držati. Ali bi se vam dobro zdelo, ko bi vam mož ne bil zvest? Jaz vsaj bi ga potunkala na potapljavki v Ljubljano, ako bi si upal kaki drugi se dobrikati.“

„Nedeljka, ti si srečna!“ vzdihne Klara in se nasmeje dobrodušni vratarici.

„Vas pa sreča še zmerom išče. Zdaj grem. Le poslužite se jedil, da nam ne boste shujšali. Štruklji so posebno dobri, so pehtranovi“, reče vratarica in izgine pri durih.

Toda Klari se ni hotelo jesti. Lačna je bila, pa ji jed ni dišala.

„Srečna ženska!“ je dejala sama pri sebi. Zadovoljnost se ji bere na obrazu in kaže na jeziku. Marsikatero resnično je povedala. Seveda mojemu srcu ne zadostuje. Ona je srečna v zakonu, jaz pa nisem. Tretjega moža sem si nakopala na glavo, ali sreče je vedno manj. Boštjan, Boštjan, ti si mi odnesel srečo čez Ljubelj. In mirna ne bom, dokler ne pridem za tabo. — Gospod Anton me pride popoldne spet prepričavat. Ali kaj, ko je srce prazno, duša razdvojena. Aha, nekdo prihaja. Moj Franc je, ga poznam po stopinjah.“

Klarin mož odpre vrata in nagovori prijazno svojo ženko:

„Kako je, moja ženica? Ali se ti je že kaj odprlo?“

„Svita se mi, svita, ljubi moj mož, ali ta svit prihaja od zahoda, ne od izhoda. Naveličala sem se zadehle ječe in sem sklenila, da naredim konec moji tezalnici.“ In Klara pogleda po stenah prazne sobe, da je moža kar zaskrbelo.

„Ali mar misliš na samomor?“

„Tega me Bog varuj! Iz dežele pojdem, Franc!“ odgovori Klara in pomenljivo pogleda moža, ki je že sanjal o posledicah bega.

„Tisto že, Klara, da bi te iztirali iz dežele, ali tvoje lepo imetje bo ostalo deželi. Klarica, bodi pametna in udaj se! Prizezi na katoliški evangelij, kakor sem storil jaz.“

„Ti si neznajnej! Jaz pa hočem ostati to, kar sem.“

„Neznajnej je tisti, ki zataji svojo materino vero; jaz tedaj nisem neznajen, ti si pa še!“ odvrne Krigel.

Klara se porogljivo nasmehne in pravi:

„Seveda nisi več, ker ti je tako kazalo. Toda vedi, da moje imetje ne pride v roke papistom. Zato sem že poskrbela.“

„Torej si mene izdedovala, ker sem papist?“ popraša Krigel skrbno.

„Oporoke ne pokažem nikomur.“

„Saj sem vendar tvoj mož, pa mi tako malo zaupaš? Klarica, ali nisi nič moja?“

Pri teh besedah se Štantmanu glas spremeni, skoro se mu je tresel, pristopi bliže in objame

svojo ženko, njegova levica pa poseže Klari v nedrija, iz katerih je gledala pisana oporoka.

Jetnica odskoči in zakriči:

„Tat, ropar, hinavec, ti mi hočeš ukrasti oporoko? Hej, Nedeljka!“

Še sta se mož in žena lovila za roke, ko priteče Nedeljka. Tisti hip odskoči Štantman in zbeži skozi duri po stopnicah.

„Kaj pa je, mojsterca?“

„Okrasti me hoče“, izpregovori komaj Klara, vsa razburjena. Svilen ruta ji je padla z vrata na tla in odtrgan je bil dušek za vratom pri ošpetlju.

„Grozno! Takega moža imate. Jaz bi ga ubila. Pomirite se! Nikoli več ga ne izpustim k vam. Kdo bi si bil mislil, da je tak ta vaš možiček! Zakaj ne jeste, mojsterca? Ali ni jed dobra?“ popraša zgovorna vratarica.

Klara sede na stol in odgovarja:

„Ne ljubi se mi. Vsa sem iz sebe.“

„Le pijte hruševo vodo. Jo bom še prinesla. Pohladi človeka.“

„Vino bi rada pila“, zaprosi jetnica.

„Mhm, mojsterca! Možu je sicer prepovedano, nositi tako pijačo vjetnikom, ali jaz nisem prisegla na vratarsko zvestobo. Gospod vicedom ve to in se zanese na mojo previdnost. Za en šiling, kajne, mojsterca? Ali še nekaj vam moram povedati, predno odidem. Zmerom imate kake obiske, pa mestni sodnik Amšel ima pod kaznijo 50 zlatov prepovedano, da ne sme pustiti nikogar k vam, razen vašega moža. Danes pa so prišle

zakopani. Naši letalci so uspešno metali bombe na tabor pri Beranah. Za bojno črto so avstrijske in nemške čete prijele zadnje dni nad 1000 razkropljenih Srbov.

Kralj Peter se je 12. t. m. peljal skozi Leš in odpotoval v notranjo Albanijo.

Dne 13. decembra so naše čete z naskokom vzele črnogorske postojanke južno od Plevlja. Severno od Berana so naši vjeli 2300 sovražnikov. Črnogorci se se morali umakniti.

Angleži in Francozi so uvedli umikanje proti Solunu, ker so izostala ojačenja. Nemški jezdec so prišli do Strumice in skušajo pokončiti železnico. Trdi boji so bili pri Valandovu, general Serrail je izpraznil Demirkapu, uničil kolodvor, železniški most in vojni material.

Bolgarske čete so Angležem vzele južno od Strumice 10 topov.

Zadnje dni so baje Angleži izkrcali v Solunu 22.000 mož.

Bolgari so dne 10. decembra začeli odganjati Angleže in Francoze na obeh straneh reke Vardarja in so Francoze napadli na celi bojni črti. Z naskokom so vzeli njih postojanke pri vaseh Miledkovo in Smokvica in južno od Kovanca. Francozi so imeli zelo veliko mrtvih in ranjenih. V enem samem jarku se je našlo 100 mrtvecev. Na levem bregu Vardarja so Bolgari vrgli Angleže iz njih postojank na črti Baba Gora—Djevdjeli.

Bolgari so napadli jako ljuto. Bitka je trajala 72 ur. Angležem je poveljeval general Monroe. Bolgarska sila je prodrla do Strumice, vključ temu, da so ji angleški topovi prizadejali mnogo škode. Angleške in francoske čete so bile na črti Krivolak—Dojran popolnoma poražene. Angleška divizija je bila v veliki nevarnosti in bi bila pokončena, ako bi ne bila prišla druga divizija na pomoč. Francozi izpraznjujejo obmostje Gradec.

V Solun je prišlo velikansko število srbskih beguncev. Težko jih je preskrbovati. V raznih krajih Makedonije divjajo snežni viharji. — Angleži in Francozi so sklenili Solun obdržati in utrditi za vsako ceno.

Angleži so se umaknili. Z bajonetnim napadom so Bolgari vzeli angleško-francosko postojanko pri vasi Furki in potem vas Bogdanci in so ločili Francoze od Angležev. Vjetih je bilo mnogo Angležev. Mesto Djevdjeli je pogorelo. Bolgari so zasedli Valandovo, Rabrovo in Hudovo, kjer je bil poprej glavni stan generala Serraila, ki ima poveljstvo nad francoskimi in angleškimi četami.

Armada generala Todorova je vzela v Makedoniji kraja Dojran in Djevdeli. Angleži sami priznavajo v svojem poročilu, da so izgubili 1500 mož. Bolgari imajo še 8 km do grške meje.

štiri tako fletne ženske, ki vas žele videti, da vam moram to povedati."

"Katere štiri so?" hitro vpraša Klara in vstane.

"Iz Tržiča so. Ena ima na glavi avbico na pehar in je zelo vam podobna. Druga ima avbo na koleno in je bolj gosposki opravljena. Tretja ima pečo na fige in je bolj priletna, četrta ima furmo na glavi."

"Ah to je moja Zofka, grajska Anica, kuharica Urša in najbrže gozdarjeva žena. Nedeljka, ti imaš veliko moč pri možu in, če hočeš, mi jih gori pripelješ."

"Moč imam, moč, večjo kakor vi pri vašem možu, čeprav je tisti vaš Luter obetal ženskam nebesa že na tem svetu. Ali vsak prestopek se mora kaznovati, ako ne na tem svetu, pa na onem. Ako je komisija določila 50 zlatov kazni sodniku, tedaj morate tudi vi založiti 50 zlatov, ako hočete videti svojo hčerko. Ako se nam pozikujemo posreči, brez vednosti komisije, seveda tistih 50 zlatov ne bomo štelili sodniku, ker jih ne bo plačeval, ampak ostanejo v naši blagajni za našo odgovornost. Je tako stara navada, katero so poznale že od nekdanj vratarice vicedomskih vrat."

Klara poseže hitro v žep in našteje 50 zlatov na mizo.

"Tu jih imaš in sreča naj ti bo mila," reče Klara in porine vratarici svitle denarje.

Nedeljka strese rumene zlate v predpasnik in vesela pristavlja odhajaje iz ječe:

"Nič se ne bojte, mojsterca! Smo navajeni takih obiskov."

(Konec prih.)

Grški generalni štab je sklenil, da se Grki ne bodo ustavljali, ako bodo Nemci in Avstrijci prekoračili grško mejo. Zato je verjetno, da bodo Angleži in Francozi zasledovani od nasprotnikov tudi na Grškem. Dne 12. t. m. je prišlo v Solun 200 avtomobilov, napolnjenih z ranjenci.

Grška armada šteje nekaj nad 500.000 mož.

Dne 12. decembra je bila Makedonija očiščena od sovražnikov. Srbi, Angleži in Francozi so dobili zadnje udarce na bregovih Dojranskega in Ohridskega jezera. Središče Angležev in Francozov je bilo razbito pri Furki in nasprotniki so se potem umaknili na grško ozemlje. Zase-

Italijansko bojišče.

Italijanska armada šteje sedaj še kak poldrug milijon mož. Tretjina armade je že postala za boj nesposobna.

Zadnji čas so Italijani z napadi nekoliko prenehali, ker so izmenjavali svoje čete.

Italijani se hvalijo, da so dne 7. decembra pri gori Sv. Mihaela osvojili važno utrdbo vzhodno od Petovlja in vzeli našim 146 mož, več pušk in streliva.

Dne 9. decembra je bilo na primorski bojni črti precej mirno, gromeli so le topovi. Na Tirolskem so Italijani delovali pred utrjenima prostoroma Lardaro in Riva. Popoldne je italijanska pehota napadla naše postojanke na Monte Vies ter na Chiese in Conci. Odbiti so bili Italijani s težkimi izgubami.

Dne 10. decembra je naše letalno pomorsko brodogradništvo uspešno metalo bombe v Jakinu na kolodvor, na elektrarno, plinaro in na vojaška poslopja. Vreme je bilo sicer neugodno in Italijani so streljali na naša letala s šrapneli iz topov, pa so se vsa letala srečno

dovaneje sovražnika je bilo začasno ustavljeno. Imeli so Francozi v Makedoniji 97.000 mož, Angleži 73.000 mož, skupno 170 tisoč mož s 600 poljskimi, 130 gorskimi topovi in 30 težkimi havbicami.

Zadnji ostanki srbske armade so šli čez Bitolj, Ohrid in Strugo v Albanijo.

Po porazu pri Ohridi so se umaknili Srbi na levi breg Črnega Drina in so razstrelili vse mostove čez reko. Dne 12. decembra so Bolgari prekoračili Drin, napadli Srbe, jih 400 vjeli, zaplenili tri topove in potem šli za njimi v smeri proti Elbasanu.

vrnila. Italijanskemu časopisju je prepovedano poročati o škodi v Jakinu.

Dne 11. decembra je neka italijanska pehotna brigada pri Dobrdobu napadla našo postojanko južnovzhodno od Sv. Martina. Italijani so bili odbiti in so imeli velike izgube. Razun bojev s topovi je bilo ta dan drugod mirno. Tudi v Judikariji je ponehalo delovanje sovražnika.

Dne 12. decembra so italijanski topničarji zopet obstreljevali naše postojanke pri Lardaru, kakor tudi pri Rivi, Roveretu in Col di Lana. V Judikariji se je približala sovražna pehota in je bila odbita na gorskih višinah vzhodno od doline. — Na Goriškem so bili boji s topovi in metanje min. Napad pri Oslaviju so naši kmalu ustavili.

Do decembra je laška armada izgubila 1938 častnikov.

Dne 13. decembra so Italijani v Judikariji nadaljevali z napadi, pa so bili odbiti. S topovi so pa zopet streljali na Gorico, in sicer na tisti del mesta, ki leži ob cesti v Št. Peter.

RUSKO BOJIŠČE.

Nemški cesar Viljem je obiskal Lvov in nadzoroval čete ob Stripi. Ob bukovinski meji so bile zadnje dni bitke. Topovi so neprestano gromeli. Rusi so poslali nekaj čet na bukovinsko mejo. Ojačili so armado tudi Avstrijci. Drugod vse stoji. Obojna vojska se pripravlja za prezimovanje.

Pri Čartorisku so dne 10. decembra naši odgnali ruske polzvedovalne oddelke. Drugi dan se je tu in tam streljalo s topovi, ni pa bilo nobenih posebnih dogodkov, le napad Rusov severno od železnice Kovel—Sarni se je izjalovil z velikimi izgubami za Rusce. Pri jezeru Varsungu in južno od Pinska so Nemci odbili slabotne ruske sile. Car je izdal ukaz, s katerim se pozovejo pod orožje oni, ki so bili rojeni leta 1897.

Dne 12. decembra se je Rusom posrečilo, da so se polastili neke slabe Hindenburgove postojanke. Pri Vulki je bil pa napad Rusov na skupino princa Leopolda brezuspešen.

Neko avstrijsko letalo je padlo v rusko bojno črto.

Nemčija v bojih na zapadu.

Nemci so odbili francoske napade na višini 193 vzhodno od Savaina med viharjem in deževnim vremenom z ročnimi granatami. Sicer se ni zgodilo na vsem bojišču nič važnega. 3000 m visoko v zraku je letal neki nemški letalec. Približal se mu je na 12 metrov francoski letalec, napadel ga je s strojno puško in ga začel. Letalo se je vnelo in se je razpočilo, letalec je pa padel v francoske vrste.

Poroča se, da Angleška zbira 4 milijone mož močno armado. To pač ni verjetno, dasiravno je res, da Anglež ne bo še zlepa prijenjal, ker je trmaste narave.

POLITIČNI PREGLED.

Amerika proti Nemčiji in Avstriji.

Vlada Združenih držav je zahtevala od Nemčije, da naj odpokliče ondotna svoja vojaška atašėja. Baje sta napeljevala delavce, da naj štrajkajo, namesto da bi izdelovali strelivo za čveterosporazum. Iz istega vzroka je bil baje prej odslovljen avstrijski poslanik Dumba. Angleški listi pišejo, da je javno mnenje proti Nemčiji zelo razburjeno. Ko je Nemčija zahtevala atašejema

prosto spremstvo, je Amerika odgovorila, da jima gre pač osebno varstvo, dokler se nahajata v področju ameriškega sodstva, da ju pa na visokem morju lahko vjamejo in odpeljejo kot vjetnika.

Avstrijski vladi je poslala Amerika jako ostro noto, ker je neki avstrijski podmorski čoln potopil ameriško ladjo „Ancone“. Avstrijska vlada je odgovorila, da ameriška vlada ni bila o vsem dobro poučena, da je pa pripravljena stopiti v dogovor.

Poljska.

Poljski socijalni demokrati bodo stopili v poljski klub. V „Vrhovnem narodnem odboru“ bode načelnik vitez Bilinski.

Romunija.

Zadnje dni Romunija nadaljuje oboroževanje. Ustanovilo se je posebno ministrstvo, ki bo skrbelo za strelivo. Vlada je rekvirirala vse ladje, kar jih je mogla dobiti. Ob imendanu ruskega carja je prišlo v Petrograd romunsko vojaško odposlanstvo in neki romunski diplomat.

Romunija ni dovolila Rusom prehoda skozi deželo. Brzojavna zveza z Rusijo je pretrgana. Rusi zbiraajo velike čete v Besarabiji.

Avstrija je hotela kupiti žito v Romuniji, pa se niso mogli pogoditi glede kupa. Romunski kmetje so nevoljni in zahtevajo, da naj se znižajo vozni tarifi, ker bi radi žito prodali.

Španska.

Nekdaj jako katoliška Španija je dobila te dni liberalno ministrstvo.

Perzija.

Na poti iz Teherana v Hamadan so se ruske čete bojevale z nekim turškim in nemškim oddelkom, katerega je sestavljalo nekaj tisoč perzijskih vstašev, orožnikov in četašev, ki so bili oboroženi s topovi in strojnimi puškami. Rusi so zmagali, nasprotniki so imeli veliko mrtvih in ranjenih. Zasedli so Rusi važno postojanko pri mestu Ave in osvojili gorski prelaz Sultan-Bulag.

Kitajska.

Juanšikaj je sprejel dostojanstvo cesarja pod pogojem, da vladna oblika ostane nespremenjena.

Berlin—Carigrad. Otvorila se je direktna železniška zveza med Berlinom in Carigradom. Kolodvor v Carigradu je bil pri tej priliki okrašen.

Laška zbornica. V laški zbornici so socijalisti nekoliko ropotali proti vojni in napadli

Salandro. Ta je pa potem v govoru izrazil svoje spoštovanje pred veličanstvom zbornice in zatrdil, da ne bo laške državne zastave nikoli uklonil Vatikanu. Nadalje je pohvalil ministra Barzilaja, ki se posebno poteguje za Trst, in rekel: „Živio Trst!“ to je klic cele zbornice. Barzilaj je nato začel objemati in poljubovati Salandro, Sonnina in Carcana.

«Neodrešenci». V italijanski zbornici je socialist Turati ostro prijel vlado zaradi tega, ker so zaprli okoli 200 ljudij iz neodrešenih krajev, in je vprašal ministra, če je tiranje takozvanih „neodrešencev“ od hiše in tako postopanje z njimi tista „rešitev“, zaradi katere se je pričela vojna.

Cerkve — skladišča. V Italiji so vojne oblasti porabile nekoliko cerkev za magazine. Ljudstvo je zaradi tega silno ogorčeno in listi ostro protestirajo proti vladi. V Italiji imajo listi še precej svobode, le cerkve je nimajo nič.

Požar v Genovi. Iz neznanega vzroka je dne 8. t. m. pogorelo skladišče blaga v genovskem pristanišču. Zgorelo je veliko petroleja, bombaža, lesa, kož itd. Škode je več milijonov. Požar je uničil tudi 20 naloženih tovornih voz.

Italijani v Tripolisu. Senusi in domačini v Tripolisu so nastopili skupno proti Italijanom. V bojih so Italijani izgubili 6000 mrtvih in pustili v rokah sovražnikov vse svoje orožje in strelivo.

Frančiškani v Turčiji. Turčija je odpravila vse francoske redovnike iz Svete dežele in Sirije. Sedaj je pa na željo nemške vlade dovolila, da se bodo ondi naselili nemški frančiškani. Osem frančiškanov z Bavarskega je že na potu v Sveto deželo.

NOVIČAR.

V prid goriškim beguncem se bode razpošljala te dni iz naše tiskarne brošura, ki bo obsegala zbirko pesmi dr. Lovrenčiča, pod naslovom „Oče naš!“ O krasni vsebini brošure več prihodnjč. Prosimo rodoljube, da živahno poagitrarajo za obilno razpečanje te brošure, ki stane 50 vin.

Visoko odlikovanje. Feldmaršal nadvojvoda Friderik je imenoval poslanca Josipa viteza Pogačnika za poveljnika kranjskega prostovoljnega strelskega polka. Nadvojvoda je v posebnem pismu izrekel izredno laskavo priznanje za izkazani patrijotizem in podporo vojski ne-le g. vitezu Pogačniku, ampak vsemu našemu narodu.

Razglas. Za vse na Kranjskem bivaajoče črnovojne rojstnih letnikov 1865 do vstevši 1897, kateri iz kateregakoli razloga doslej še niso prišli k prebiranju — ne da bi bili od prihoda k prebiranju po določenih dotičnih pozivnih razglasov oproščeni, se vrši naknadno prebiranje pri c. kr. domobranskem dopolnilnem okrajnem poveljstvu v Ljubljani, Ambrožev trg št. 8, naslednje dni: 1. Za rojstne letnike 1865 do 1896: 1. dne 26. decembra 1915 za politične okraje Ljubljana mesto, Ljubljana okolica in Postojna; 2. dne 27. decembra 1915 za politične okraje Kočevje, Krško in Kranj; 3. dne 28. decembra 1915 za politične okraje Litija, Logatec in Radovljica, 4. dne 29. decembra 1915 za politične okraje Rudolfovo, Kamnik in Črnomelj. II. Za rojstno leto 1897: dne 30. decembra 1915 za vse politične okraje na Kranjskem. Vsi k prihodu k naknadnemu prebiranju zavezani, ki še nimajo od občine izdanega črnovojniškega legitimacijskega lista, se morajo takoj zglasti pri županstvu (magistratu) svojega bivališča, da se jim istega izda. — C. kr. okrajno glavarstvo v Kranju, dne 14. decembra 1915.

Avstrijski vjetniki na Srbskem. Precej skrbi dela ljudem usoda avstrijskih vjetnikov, ki so bili v Srbiji. Njih število znaša 20 do 27 tisoč. Ne ve se za gotovo, če so jih Srbi prepeljali v Črno Goro, ali v Albanijo, ali na otok Malto.

«Sokoli» na zatožni klopi. V Zagrebu se morajo zagovarjati te dni pred kraljevim sodnim stolom zaradi veleizdaje fizik dr. Laza Popović, odvetnik dr. Milan Metikoš, Milan Teodorović, dr. Srdan Budisavljević, odvetnik in poslanec, ter Duro Gavrilović, gimnazijski profesor, ker so delovali za sokolstvo med Srbi v Avstriji in delali na to, da bi se ta sokolska društva zjednila s sokolskim društvom „Dušan Silni“ v Srbiji.

V Stražišču pri Kranju je nenadoma umrl izdelovatelj stolpnih ur Matija Lenard.

Nadporočnik dr. Janko Šavnik, ki je padel na srbskem bojišču, je bil pripeljan v Kranj in dne 14. decembra tu slovesno pokopan. Naj počiva mirno v domači zemlji!

Profesor Anton Bezenšek je dne 11. t. m. umrl v Sofiji. Pokojnik, ki je bil rojen pri Celju l. 1854., je bil izvrsten učitelj stenografije in poznavatelj slovanskih razmer. Spisal je bolgarsko slovnico za Slovence. Zadnji čas je bil vseučiliški docent v Sofiji, prej pa gimnazijski profesor v Plovdivu. Odlikovan je bil z raznimi bolgarskimi redovi. Blag spomin plemeniti slovanski duši!

V **Podbrezjah** je bil dne 13. t. m. pokopan č. g. P. Ladislav Jeglič, katerega je pobrala jetika, kakor poprej že dva njegova brata, v cvetju življenja. Kot frančiškan je deloval 4 leta na Svetih Višarjih in potem nekaj časa pri Novi Štiti pri Ribnici. Zadnji čas je v domačem gorenjskem zraku iskal leka, katerega pa ni našel. N. p. v m.!

V **Radovljici** je umrla 10. t. m. gospa Pavla Dornič, roj. Pantarjeva iz Kranja, soproga Ivana Dorniča, tovarnarja in župana na Lancovem pri Radovljici.

Na **Savi pri Jesenicah** je umrl dne 11. t. m. Anton Pongratz, znani blagajnik „Kranjske industrijske družbe“.

Z **Bohinjske Bistrice.** Tu se je blagoslovilo vojaško pokopališče, ki stoji na hribčku nad vasjo. Pokopanih je doslej sto vojakov raznih narodnosti, med njimi šest Slovencev. Na vsakem grobu je križ, na katerem je zapisano ime pokojnika in dan smrti. Pieteta do umrlih je kar najbolj hvalevredna. — Tukajšnje prebivalstvo je ravno sedaj izvanredno zdravo, ves ta čas še ni bilo slučaja kake nalezljive bolezni. — Dan 2. decembra smo obhajali najslovesnejše s cerkveno svečanostjo. Za razne vojskine namene stori tukajšnje prebivalstvo vse, kar le more, ter se odlikuje z veliko požrtvovalnostjo. Posebno občinski odbor, krajni šolski svet, Marijina družba, tretji red, katoliško izobraževalno društvo, vse te naše organizacije delajo na vso moč v prid vojski. Šolska mladina pod nadzorstvom voditeljice gđc. Zemljanove pobira po hišah za razne vojskine potrebe, učenke ves čas pri ročnih delih delajo le za vojake. Tako vsi prebivalci tekmujejo v dejanski ljubezni do domovine.

Idrija. Vlada je razpustila občinski odbor idrijski. Za gerenta je bil imenovan rudniški svetnik H. Pirnat, kateremu so pridruženi prisledniki: katehet Oswald, J. Modrijan, J. Kavčič, L. Troha in F. Straus.

Koliko streliva se je dosedaj porabilo v vojski. Avstrijski vojni minister vitez Krobotin je ob otvoritvi razstave umetnin, ki so bile darovane v vojne namene, povedal, da so naše armade dosedaj porabile 1500 milijonov patronov, t. j. eno in pol milijarde in 12 milijonov topovskih krogel raznega kalibra. Ako bi vsaka patronska krogla zadela, bi bili naši vojaki postrelili vse ljudi na zemlji. Če bi topovska krogla tehtala vsaka le 10 kg — v resnici tehtajo nekatere po več kvintalov — bi znašala teža 120 milijonov kilogramov. Če bi se hotelo vse to odpeljati, bi bilo treba 12 tisoč vagonov. Ogromno! Škoda, da ni vojni minister še povedal, koliko je toliko streliv veljalo, kar bi državljanje tudi zanimalo.

Može ni! Bližajo se prazniki, pa morda pusti, ker se je zadnji čas ustavil dovoz moke. Zagotavlja se na pristojnem mestu, da se bo vse storilo, kar bo mogoče, da se dobi potrebna moka, upanja pa ni veliko.

Koze so se začele širiti po Selški dolini.

Mili darovi za vojne vjetnike na Ruskem. Poročali smo že, da brzovlake, ki vozijo mile darove za vojne vjetnike na Ruskem, spremljajo zastopniki švedskega Rdečega križa. Pomoč je potrebna; zima je tu! Darove sprejemajo pri nas društva Rdečega križa in občinska predstojništva.

Zaloge krompirja. Nemška vlada je zasedla vse zaloge krompirja v Nemčiji.

Za «Rdeči križ». Namesto venca na krsto dr. Janko Šavnika so podarili: za božičnico ranjencem v Kranju, družini: Vinko Majdičeva 30 K, Franc Chrobatova 20 K. Za „Rdeči križ“ pa g. Herman Scaria iz Ljubljane 10 K.

Draga sol. V Srbiji nekaterih živil, kakor mesa, ne manjka, manjka pa zelo soli in sladkorja.

1 kg soli stane 8 K, 1 kg sladkorja pa 12 K. Za eno žlico soli se lahko dobi mladega prašička.

Voli iz Bolgarije. Časopisi poročajo, da namerava neko društvo kupiti v Bolgariji 30 tisoč volov s težo od 5—8 q, q po 160 K. Dvomimo, če imajo Bolgari vole do 8 q težke, in če bodo do 160 K, ne bodo prišli dosti cenejši, kakor so naši. Sedaj potrebujemo moke bolj, kakor volov.

Metriška mera v lesni trgovini. C. kr. deželna vlada za Kranjsko je opozorila s posebnim razglasom na prepoved, da se pri prodaji lesa, tudi drv, sme rabiti le metriška mera in da se bodo prestopki kaznovali.

Prodaja špirta. Najvišje dopustne cene za 1 liter denaturiranega špirta so od c. kr. okrajnega glavarstva v Kranju določene takole: za 90% špirit 1 K 21 v, za 91% 1 K 23 v, za 92% 1 K 24 v, za 93% 1 K 25 v. V gorskih krajih, ki so v razglasu navedeni, sme biti špirit za 1 v dražji. Prestopek dopustnih cen se bo kaznoval z visoko denarno globo ali pa z zaporom.

Aprovizacija po županstvih. V kranjski trgovski in obrtni zbornici se je par gospodov pritožilo, da se moka oddaja po županstvih, in ne po trgovcih. Mogoč je kak nered, četudi ne tako velik, kakor se domneva. Tudi ne moremo zameriti trgovcem, če iz osebnih ozirov niso zadovoljni. Iz ozirov javne aprovizacije se sedaj županstev ni mogoče izogniti. Če bi se sedaj pustila prosta roka trgovcem, bi se lahko zgodilo, da bi jedni dobili vse, drugi nič. Tudi ni majhna reč, zalagati tisoče in tisoče kron. V občinskih aprovizacijskih odsekih vrše sedaj duhovni in učitelji ne majhno socialno delo. Kjer so razmere po tem, lahko sodelujejo tudi trgovci. Vsa županstva pa komaj čakajo, da bodo to breme odložila.

Trgovsko sušenje sadja. (Dalje.)

Torej bistvenih napak naše sedanje zidanje sušilnic nima — o najpreprostejših seveda to ne velja. Te pomanjkljivosti bi se dale z majhnimi stroški odstraniti: peč bolj racionalno vzdati, dimnik narediti in v dimniku zapirati, da se lahko gorkoto pridruže, ogenj tudi bolj zavaro-vati, ker bi bilo radi tega potrebno, da bi se mogel spremeniti § 71. stavbenega reda, ki določa, da mora biti sušilnica 60 m od drugih poslopij oddaljena.

Katere prednosti so pri omenjenih sušilnicah? Peč ima oddušnike za ogenj, oddušnik za ventilacijo in dimnik. Brezdvomno v teh pečeh rado gori, ker dobro vleče. A po drugi strani bo to posledica, da bo šlo veliko drv in veliko gorkote — v dimnik.

Sicer se po načrtu na papirju ne more priti do prav zanesljivih zaključkov, merodajno bo seveda to, kako se sušilnica obnese v praksi. Vse je ležeče na tem, da peč dobro greje in da gorkota v sušilnem prostoru kolikor mogoče dolgo cirkulira. Zato bi kazalo vzeti stranska zida bolj močna, da bi se dim odvajal iz peči po dveh ceveh v stranicah, radi tega bi prihajala gorkota od spodaj in od strani.

Vse to dognati ni stvar posameznika in tudi ne stvar kmeta, da bi sam delal poskuse. Kar se kmetu priporoči, mora biti zanesljivo pametno. Naši gospodarski zavodi so zadnja leta toliko storili za povzdigo našega gospodarstva; koliko je storil deželni odbor za vodovode, ces. gospodarstvo, tudi za sadjarstvo. Za sušilnice se nismo še čisto nič pobrigali. Gotovo to še pride, četudi bo po vojni težavno. Nižje-avstrijski deželni odbor je že pred leti, kakor sem enkrat bral v nekem poročilu, postavil po deželi 40 sušilnic, in to v obližju Dunaja, kjer se sadje vendar lahko proda. Pogledati bi kazalo tudi v Bosno, kako tam sušijo češplje. S podporo c. kr. vlade ali dežele naj bi se preskusilo par načrtov za sušilnice in kar bo bolje, to naj se skuša udomaćiti v deželi. Tudi naši domači denarni zavodi bi storili stvari uslugo, če bi ta namen podprli.

Pred nekaj časom so imeli zidarski mojstri z dežele v Ljubljani poseben kurz, kako naj se stavi pravilno hleve; škoda, da se ni ob tej priliki razpravljalo tudi o sušilnicah.

Kdo naj suši sadje? Češplje, hruške — kmetovalci sami! Tu ni treba nobenega posebnega znanja, in tudi drva in delavci so najcenejši. Ni treba, da bi na kmetih vsak gospodar imel svojo sušilnico. Na jedni sušilnici suši lahko več so-sedov; in lastnik bo pač rad prepustil sušilnico sosedom proti majhni odškodnini.

Navadne jabolčne krlje bodo kmetovalci tudi sami sušili. A potrebno bi bilo, da se začno

jabolka lupiti s posebnimi stroji. Taki lupljeni krtlji bi imeli posebno trgovsko vrednost. Tukaj dvomimo, da bi kmetje hoteli s tem začeti, če tudi bi ne bilo nemogoče. Ali bi se našel kak podjetnik, ki bi to poskusil? „Rossnerjev“ se zmeraj dobi, zakaj bi ne bilo podjetnikov tudi za suho sadje. Povdarjamo vnovič, da se v Nemčijo pripelje iz Amerike vsako leto 5000 vagonov posušenega sadja, med tem je veliko jabolčnih kolačkov. Ali bi naša jabolka ne bila za rabo?

Končamo ta odstavek s tem, da je pred vsem treba priti nazaj k tisti pameti, ki so jo imeli naši predniki, ko so zidali sušilnice. Vzbudimo splošno zanimanje za sušilnice! Sušilnice bi lahko pač še za kaj drugega porabili. Sušili bi lahko želod, kostanj, žir, divji kostanj, te stvari bi dajali v mlin in porabljali za krmilo živine. Dunajska centrala za krmilo take stvari letos kupuje in precej drago plačuje — ali bi ne znali teh stvari tudi sami izrabiti doma?

Konečno pa moramo priznati, da bo vsa stvar imela kaj vspeha le tedaj, če bo suho sadje našlo kupca. Zakaj se je kuha žganja tako razpasla? Mar zato, ker so ga ljudje radi pili? Morda kje tudi. A največ zato, ker so žganje lahko prodali. Zato se bo prihodnji in in sklepni odstavek glasil: Organizirajmo trgovino s suhim sadjem!

Tristoletnica.

(Konec.)

Zdaj so Benečani začeli oblegati Gradiško s 6000 pešci in 3000 konjeniki. Ivan Perzin, načelnik posadke, ki je štela 2000 mož, in mestni stotnik Rihard Strassoldo, sta utrjevala mesto. Trdnjava je imela proti Soči majhna vrata, skozi katera so ji dohajala iz Gorice živila in pomožne čete. Po hribih med Zagorjem in Rubijo so bile male utrdbe. Benečani so napravili okoli trdnjave jarke in podzemeljske rove. Dne 5. marca so začeli obstreljevati mesto. Posadka je pa njihove rove pokončala, napade hrabro odbijala in delala iz trdnjave celo izpade na Lahe. Giustiniani, ki je imel slabe vojake, je po tridnevnem brezvspešnem napadanju s svojo vojsko odkuril od Gradiške proč.

Benečani so vojsko preuredili, pomnožili in ji postavili boljše poveljnike. Pa tudi Ferdinand je izpopolnil svojo vojsko s španskimi in neapeljskimi četami in celo Wallenstein mu je pripeljal 200 dragoncev.

Nove bitke so se začele 20. aprila, ko so pridri Benečani v Brda do Št. Florjana. Trautmannsdorf je šel čez Sočo in je pri Ločniku napravil trdne okope. Manjše bitke so bile med Faro in Ločnikom. Toda kmalu se pojavi med beneškimi in avstrijskimi četami kužna bolezen, ki se je lotila najprej konj, potem pa tudi ljudi. Do konca avgusta leta 1616. je pobrala nad 10.000 oseb. Vojna podjetja ob Soči so tedaj morala ponehati.

Nato se je začela vojna na Koroškem. Benečani so zmagali pri Pontebi in trdnjavi Sv. Roka, vzeli in oplenili so trg Naborjet ter zasedli Žabnice in Trbiž in se potem umaknili pred prihajajočo koroško vojsko.

Kmalu potem se je pa čedadaska posadka spustila na Kobarid, katerega je branilo 150 konjenikov in 1000 pešcev. Benečani so naglo z granatami zažgali hiše in obrambene plotove. Avstrijci so pobegnili v gore, kamor so jih podili beneški konjeniki. Iz Kobarida so šli zmagovalni Benečani proti Tolmini. Tu so pa naleteli na hud odpor pri posadki, katero je podpiralo domače prebivalstvo. Vrniti so se morali v Kobarid in so se ondi utrdili. Razrušili so most čez Sočo in predelsko cesto, da bi Avstrijci ne mogli več dobivati pomoč s Koroškega.

Trautmannsdorf se je s svojimi četami umaknil z desnega brega Soče in je obdržal ondi le še Faro, Podgoro, Vipolže in Št. Martin. Prve tri kraje so še vzeli Benečani, ko si je pa Giustiniani

ogledoval na strmem bregu stoječi Št. Martin, ga je zadela avstrijska krogla in je še tisto noč umrl v Ločniku. Benečani so podrli goriški most, a Trautmannsdorf ga je brž ukazal postaviti in je za njegovo brambo nad Pevmo napravil v gozdu trdnjavo.

Z novimi močmi so 1. 1617. napadle Ferdinandove čete Furlanijo, Benečani so pa v marcu zopet začeli oblegati Gradiško in so z naskokom vzeli Št. Florjan. S prodiranjem od Rubije so hoteli dobiti Gradiško in Gorico. Dne 1. junija so se utaborili vrh Rubije. Avstrijci so se morali umakniti in so začeli delati utrdbo v rubijskem gozdu. Sovražna krogla je tu zadela poveljnika Trautmannsdorfa, ki je umrl dne 7. junija.

Benečani niso mogli prodreti do Gorice. S četo kranjskih konjenikov in kmetov je Markvard z Brda hrabro branil postojanko, potolkel je Benečanom 800 mož broječo četo in preskrbel Gradiško z živim iz Kranjske.

Dne 26. septembra 1. 1617. se je sklenil mir v Madridu. Benečani niso dobili niti pedi goriškega sveta, niti zaželjenega gospodstva na Jadranskem morju. Moč Berčičev je začela potem ugajati.

Slovenci so v drugi beneški vojni veliko trpeli in žrtvovali, ker se vojne niso udeležile vse avstrijske dežele. Kranjski deželni stanovi so pa po sklenjenem miru dovolili za vojne stroške še 50.000 goldinarjev.

(Po Grudnovi Zgodovini slovenskega naroda.)

NOVEJŠE VESTI.

Dunaj, 15. decembra. General Kövesz je včeraj vzel črnogorske postojanke južno od Vranje Gore v veliki širini. Neka kolona je prodrla do soteske Tare in razkropila pri Glibačkih neki sovražni bataljon. Druge čete so prišle do Graba. Vzhodno od Beran se bore proti Črnogorcem tudi Mohamedanci in Albanci. Naši so vjeli 490 mož.

Atene, 15. decembra. Grška je prepustila zaveznikom skoro vso vzhodno Makedonijo, da svobodno ž njo razpolagajo, in je umaknila svoje čete ob meji med Dojranom in Solunom. — Bolgarske, nemške in avstrijske čete so hotele na grško ozemlje, zaradi tega je četverozveza protestirala pri grški vladi.

Dunaj, 15. decembra. Na italijanskem, ruskem in francoskem bojišču je položaj neizpremenjen. Italijani dovažajo v Valono strelivo in živež.

Berlin, 15. decembra. Francozi so poslali več zrčnih brodovij na Lotarinško in Badensko, pa so izgubili 4 letala.

London, 15. decembra. Na Angleškem se uvede splošna brambna dolžnost. Vlada zahteva

kredit, da se zviša stanje angleške armade na 4 milijone mož.

Dunaj, 17. dec. Armada nadvojvode Ferdinanda je zavrnila rusko zračno brodovje na potoku Korminu. Naša letala so z uspehom metala bombe na postajo Krivan. — Na tirolski in soški fronti so boji s topovi. Pri Bovcu so se naši polastili italijanskih predpostavank. Pri Glibačkih so bili Črnogorci vrženi v globok prepad reke Tare. Po ljutih bojih so naši dobili višine severno od Bjelopolja in ozemlje med Rožajem in Berani. Od Ipeka so se Črnogorci umaknili proti Piavem in Gusinju. Število vjetnikov se je včeraj zvišalo na 900 mož.

Opozarjamo na dr. J. Lovrenčičevo brošuro „Oče naš!“, ki izide te dni v naši tiskarni na korist goriškim beguncem. Cena 50 vinarjev.

Vsem županstvom naznanjamo, da se dobe „Potrdila o istovetnosti - Identitätsbescheinigung“ po 2 vin. komad in „Izkaz za moko“ po 4 vin. v tiskarni „Tiskovnega društva“ v Kranju.

Pozor, članice Marijinih družb!

Izšel je v naši tiskarni Bleiweisov družbeni molitvenik: „Hči Brezmadežne“, ki obsega okrog 450 strani. Oblika je ista kakor pri „Tolažba dušam v vica“. V prvem delu je ponatisnjen stanovski pouk, katerega so v prvi izdaji Slovence z velikim navdušenjem sprejele. V drugem, novem delu je bogat marijanski molitvenik, ki nudi poleg drugih posebno veliko obhajilnih molitev in vse za družbe potrebne molitve. Pesmi je nad 30. Velja pa molitvenik rdečebrezan 2:50 K. Naroča se lahko takoj pri „Tiskovnem društvu“ v Kranju.

Umetni zobje!

Ne da bi se izruvale zobne korenine, se ustavljajo

amerikanski umetni zobje

posamezno ali celo zobovje, kakor se tudi

plombirajo zobje

21

vsak dan od 8. ure dopoldne do 6. ure zvečer v konc. zobotehničnem ateljeju

O. Seydl, Ljubljana.

Stritarjeva ulica št. 7.

Zahvala.

Vsem, ki so kakorkoli počastili spomin našega nepozabnega JANKA, izrekamo najglobokejšo zahvalo.

V Kranju, dne 14. decembra 1915.

Rodbina Šavnikova.

Kupujte razno manufakturno in galanterijsko blago vedno le pri

„Prvi gorenjski razpošiljalni“ Ivan Savnik, Kranj

ki prodaja dobro in trpežno blago po najnižjih cenah.